

Recenzja dorobku naukowego i aktywności dydaktyczno-organizacyjnej dr Marty Michalczuk-Wlizio w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji

1. Podstawa opracowania recenzji

Działając na podstawie art. 221 ust. 5 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.; dalej ustawy) Rada Naukowa Dyscyplin: nauki o polityce i administracji, nauki o komunikowaniu i mediach Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu po zapoznaniu się z informacją o członkach komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez Radę Doskonałości Naukowej oraz po powołaniu niżej podpisanego do objęcia funkcji recenzenta w komisji mającej na celu przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego Pani dr Marty Michalczuk-Wlizio, niniejszym przedstawiam przedmiotową recenzję.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy „Stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej:
 - a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej ust. 2 pkt 2 lit. a, lub
 - b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 kryteria ewaluacji jakości działalności naukowej ust. 2 pkt 2 lit. b, lub
 - c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne;

3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”.

Jako osiągnięcie o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce Pani dr Marta Michalczuk-Wlizło wskazała cykl powiązanych publikacji poświęconych upolitycznieniu prawa do aborcji w Polsce po 2015 roku:

1. Monografię: M. Michalczuk-Wlizło, *Prawo do aborcji w pierwszym roku rządów Koalicji 15 października. Postulaty i realizacja*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2025, ss. 171.
2. Artykuł: M. Michalczuk-Wlizło, *An Institution That Gives Citizens a Real Impact on Applicable Law? Casus of the Civic Draft Amendment to the Act of 7 January 1993 on Family Planning, Protection of the Human Foetus and Conditions for the Admissibility of Termination of Pregnancy, Submitted to the Sejm of the 8th Term*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 6, s. 391-401.
3. Artykuł: M. Michalczuk-Wlizło, *Choice of Language in Discussions on Law. Pregnancy Termination in the Legislative Process of the Polish Sejm of the Eighth Term*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2022, No 1, Vol. 27, s. 153-167.
4. Artykuł: B. Dziemidok-Olszewska, M. Michalczuk-Wlizło, *Kobiety a wybory parlamentarne w Polsce w 2023 roku*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych” 2024, nr 1 (16), s. 197-222.
5. Artykuł: E. Kuźelewska, M. Michalczuk-Wlizło, D. Kuźelewski, *Consequences of the Constitutional Tribunal’s Ruling of October 22, 2020. On the Citizens’ Bill on Safe Termination of Pregnancy and Other Reproductive Rights*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric” 2022, Vol. 67, s. 105-125.
6. Artykuł: M. Michalczuk-Wlizło, *Doctor’s Conscience Clause and Pregnancy Termination. The Case of Poland*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric” 2024, Vol. 69, s. 639–660.
7. Artykuł: M. Michalczuk-Wlizło, *Termination of Pregnancy as the Subject of Proceedings against Poland before the European Court of Human Rights*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 6, s. 389–402.
8. Rozdział: M. Michalczuk-Wlizło, *The Embryopathological Conditions of Pregnancy Termination in Poland*, [w:] J. Smolik (red.), *Region in the Development of Society 2023*, Mendel University in Brno, Brno 2023, s. 75-81.

9. Rozdział: M. Michalczuk-Wlizło, B. Dziemidok-Olszewska, A. Siewierska, When the State Does Not Want to Listen...Non-governmental organizations in the protection of women's reproductive rights, [w:] A. Kasińska-Metryka, K. Pałka-Suchojad (red.) *Women in Eastern European Post-Socialist Countries Social, Scientific, and Political Lives*, Routledge, London 2024, s. 71-80.
10. Rozdział: M. Michalczuk-Wlizło, *Woman-Voter! No one will give you as much as a politician promises.... The right to abortion as a demand in the 2023 parliamentary election in Poland* [w:] J. Nesiba, J. Smolik (red.), *Region in the Development of Society 2024*, Mendel University in Brno, 2025, s. 110-117.

Jeżeli chodzi o monografię, to została ona wydana nakładem Wydawnictwa Adam Marszałek, w roku opublikowania wskazanej do oceny monografii było ono ujęte w wykazie będącym Komunikatem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 roku w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe. Został zatem spełniony warunek formalny wskazany w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy.

Kolejny warunek formalny dotyczący tego, czy cykl publikacji wskazany jako osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę wniosku Habilitantki, tzn. tytuły tych publikacji, ich treść, zdefiniowane cele badawcze, przyjęte założenia metodologiczne oraz wykorzystane metody i techniki badawcze mieszczą się w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie nauki o polityce i administracji, czyli tej w której o stopień doktora habilitowanego ubiega się dr Marta Michalczuk-Wlizło. W opinii niżej podpisanego odpowiedź jest twierdząca. Szerzej ta kwestia zostanie omówiona w dalszej części niniejszej recenzji.

2. Sylwetka Habilitantki

Ścieżka naukowa dr Marty Michalczuk-Wlizło charakteryzuje się ciągłością zatrudnienia, systematycznym rozwojem badawczym oraz stopniowym profilowaniem zainteresowań wokół problematyki relacji między prawem a polityką, praw człowieka oraz instytucji systemu politycznego.

W 2002 r. Habilitantka ukończyła dwa kierunki studiów, oba na Uniwersytecie Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej: Prawo i Politologię. Habilitantka uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce w 2006 r. również na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej na podstawie rozprawy doktorskiej napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Marka Żmigrodzkiego *Skarga konstytucyjna w Polsce*.

Od 1 października 2006 r. pozostaje zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Systemów Politycznych i Praw Człowieka (wcześniej w Zakładzie Systemów Politycznych)

Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W latach 2006-2012 pracowała również w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Jak już wcześniej wspomniano na cykl publikacji składają się: jedna monografia autorska, sześć artykułów naukowych i trzy rozdziały w monografiach.

M. Michalczuk-Wlizło, *Prawo do aborcji w pierwszym roku rządów Koalicji 15 października. Postulaty i realizacja*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2025.

Monografia Marty Michalczuk-Wlizło stanowi wartościowe i aktualne opracowanie z pogranicza nauk prawnych oraz nauk o polityce i administracji, wpisujące się w nurt badań nad prawami człowieka, polityką publiczną oraz procesem legislacyjnym w Polsce. Przedmiotem pracy jest analiza działań podejmowanych przez ugrupowania tworzące tzw. Koalicję 15 października w zakresie realizacji postulatów liberalizacji prawa aborcyjnego w pierwszym roku sprawowania władzy.

Podjęta przez Autorkę problematyka ma charakter aktualny zarówno z perspektywy naukowej, jak i społeczno-politycznej. Prawo do aborcji pozostaje jednym z najbardziej konfliktogennych obszarów debaty publicznej w Polsce, a jego regulacje należą do najbardziej restrykcyjnych w Europie. Autorka trafnie osadza analizę w szerokim kontekście historycznym i ustrojowym, wskazując na kluczową rolę orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w kształtowaniu obowiązującego stanu prawnego. Na szczególne podkreślenie zasługuje wybór ram czasowych badań: pierwszy rok funkcjonowania nowej większości parlamentarnej, który umożliwia ocenę relacji między deklaracjami wyborczymi a rzeczywistą praktyką legislacyjną. Z perspektywy nauk o polityce i administracji należy pozytywnie ocenić próbę uchwycenia procesu kształtowania polityki publicznej w warunkach koalicji rządowej oraz silnych napięć ideologicznych. Autorka słusznie identyfikuje kluczowe czynniki wpływające na proces decyzyjny: zróżnicowanie programowe koalicjantów, presję społeczną oraz ograniczenia instytucjonalne (m.in. rola prezydenta, Trybunału Konstytucyjnego).

Celem monografii była analiza działań prawnych i faktycznych podejmowanych przez koalicję rządzącą w zakresie realizacji postulatów liberalizacji prawa aborcyjnego. Autorka formułuje jasno określone pytania badawcze oraz hipotezy, które dotyczą m.in. zróżnicowania stanowisk koalicjantów, przebiegu procesu legislacyjnego oraz rozbieżności między prawem a jego stosowaniem. Na uznanie zasługuje dobór metod badawczych. Autorka wykorzystuje:

metodę dogmatyczno-prawną, metodę systemową, analizę dokumentów. Takie podejście pozwala na wieloaspektowe ujęcie problemu, zarówno w wymiarze normatywnym, jak i politycznym.

Monografia ma przejrzystą strukturę, obejmującą cztery rozdziały odpowiadające kolejnym etapom analizy problemu: Rozdział I - inicjatywy ustawodawcze, Rozdział II - przebieg procesu legislacyjnego, Rozdział III - działania wykonawcze i interpretacyjne, Rozdział IV - analiza przesłanki zagrożenia życia lub zdrowia kobiety. Można byłoby mieć zastrzeżenia odnośnie braku podrozdziałów, ale z drugiej strony zabieg ten sprzyja zachowaniu ciągłości narracji i podkreśla syntetyczny charakter wyводу.

Autorka dochodzi do kilku istotnych wniosków. Po pierwsze: brak jednolitego stanowiska koalicji rządzącej prowadził do „rozmycia” polityki w zakresie prawa aborcyjnego. Po drugie: proces legislacyjny był silnie zdeterminowany podziałami ideologicznymi (pro-life vs pro-choice). Po trzecie: działania rządu miały częściej charakter interpretacyjny niż legislacyjny, Po czwarte, istnieje istotna rozbieżność między treścią przepisów a praktyką ich stosowania. Szczególnie cenne jest ukazanie tzw. efektu mrożącego w praktyce medycznej oraz wpływu nieprecyzyjnych regulacji na ograniczenie realnego dostępu do świadczeń .

Do najważniejszych zalet monografii należą: wysoki poziom merytoryczny analiz prawnych, umiejętne połączenie perspektywy prawnej i politologicznej, wykorzystanie aktualnych źródeł, w tym materiałów internetowych i dokumentów legislacyjnych, trafna identyfikacja napięcia między normą prawną a praktyką jej stosowania. Autorka wykazuje się dobrą znajomością literatury przedmiotu oraz zdolnością krytycznej analizy.

Mimo licznych zalet, monografia nie jest wolna od pewnych ograniczeń: Momentami widoczna jest normatywna (aksjologiczna) perspektywa, co może wpływać na interpretację analizowanych zjawisk. Brak podziału na podrozdziały, choć uzasadniony, może utrudniać szybkie odnajdywanie konkretnych wątków. Analiza mogłaby zostać uzupełniona o szersze porównania międzynarodowe. Uwagi te nie podważają jednak wysokiej wartości naukowej pracy.

Monografia Marty Michalczuk-Wliżło stanowi dojrzałe, spójne i wartościowe opracowanie naukowe, wnoszące istotny wkład do badań nad prawem konstytucyjnym, prawami człowieka oraz procesem legislacyjnym w Polsce. Autorka podejmuje trudny i kontrowersyjny temat, prezentując go w sposób analityczny i dobrze uargumentowany. Z perspektywy nauk o polityce i administracji praca ma charakter bardziej opisowo-analityczny niż teoretyczny, lecz ma to pewne uzasadnienie ze względu na fakt nowatorskości

podejmowanej problematyki. Recenzowana monografia spełnia wysokie standardy naukowe i może być uznana za znaczący element dorobku naukowego w postępowaniu habilitacyjnym.

M. Michalczuk-Wlizło, *An Institution That Gives Citizens a Real Impact on Applicable Law? Casus of the Civic Draft Amendment to the Act of 7 January 1993 on Family Planning, Protection of the Human Foetus and Conditions for the Admissibility of Termination of Pregnancy, Submitted to the Sejm of the 8th Term,*
“Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 6, s. 391-401.

Artykuł Marta Michalczuk-Wlizło stanowi wartościowe studium przypadku dotyczące funkcjonowania obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej w Polsce na przykładzie projektu „Stop aborcji”. Habilitantka podejmuje istotny i aktualny problem relacji między instytucjami demokracji bezpośredniej a praktyką polityczną, koncentrując się na pytaniu o realny wpływ obywateli na proces stanowienia prawa.

Do głównych atutów artykułu należy rzetelna i dobrze udokumentowana rekonstrukcja procesu legislacyjnego, oparta na analizie materiałów źródłowych, w tym stenogramów sejmowych oraz dokumentów instytucjonalnych. Autorka trafnie identyfikuje mechanizmy polityczne wpływające na przebieg procedury ustawodawczej oraz wskazuje na napięcie między formalnymi uprawnieniami obywateli a praktyką funkcjonowania systemu politycznego.

Na uwagę zasługuje również umiejętne ukazanie ograniczeń obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej w warunkach silnej dominacji aktorów partyjnych oraz politycznej instrumentalizacji procedur parlamentarnych. Dzięki temu artykuł wnosi istotny wkład do refleksji nad rzeczywistą efektywnością mechanizmów demokracji bezpośredniej w Polsce. Z perspektywy krytycznej można jednak zauważyć, że opracowanie ma w dużej mierze charakter opisowo-analityczny i mogłoby zostać silniej osadzone w ramach teoretycznych oraz metodologicznych. Szersze odniesienie do literatury dotyczącej partycypacji obywatelskiej, demokracji deliberatywnej czy teorii procesu legislacyjnego mogłoby pogłębić warstwę interpretacyjną pracy. Nie umniejsza to jednak jej wartości poznawczej i empirycznej. Artykuł wnosi istotny wkład do badań nad partycypacją obywatelską i procesem legislacyjnym w Polsce, dostarczając cennego materiału do dalszych analiz porównawczych i teoretycznych. Opracowanie należy ocenić pozytywnie jako solidne i merytorycznie wartościowe studium, wzbogacające dorobek nauk o polityce i administracji, zwłaszcza w obszarze badań nad demokracją bezpośrednią i praktyką legislacyjną.

M. Michalczuk-Wlizło, *Choice of Language in Discussions on Law. Pregnancy Termination in the Legislative Process of the Polish Sejm of the Eighth Term*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2022, No 1, Vol. 27, s. 153-167.

Artykuł podejmuje ważny i aktualny problem roli języka w kształtowaniu debaty legislacyjnej dotyczącej przerywania ciąży w Polsce. Autorka analizuje zarówno projekty ustaw, jak i przebieg debat parlamentarnych, koncentrując się na językowych oraz ideologicznych aspektach sporu.

Do głównych zalet artykułu należy trafnie dobrany materiał empiryczny oraz konsekwentne ukazanie silnej polaryzacji dyskursu („pro-life” vs „pro-choice”), przejawiającej się w odmiennych strategiach językowych i interpretacyjnych. Autorka przekonująco wskazuje, że język używany w debacie ma charakter ideologiczny i służy nie tylko opisywaniu rzeczywistości, lecz także jej konstruowaniu oraz delegitymizowaniu stanowiska przeciwnika.

Wartościowym elementem opracowania jest również identyfikacja powtarzalnych wzorców retorycznych oraz wskazanie ich funkcji mobilizacyjnej i politycznej. Dzięki temu artykuł wnosi istotny wkład do badań nad mechanizmami komunikacji politycznej oraz sposobami kształtowania przekazu w sporach światopoglądowych.

Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że artykuł mógłby zostać silniej osadzony w ramach teoretycznych, zwłaszcza w obszarze analizy dyskursu politycznego lub lingwistyki prawniczej. Metodologia badań, choć częściowo zarysowana poprzez wskazanie analizy stenogramów oraz zastosowania metod dogmatycznej i porównawczej, nie została w pełni rozwinięta, co ogranicza przejrzystość procedury badawczej.

Ponadto analiza ma momentami charakter opisowy, a formułowane wnioski, choć trafne, nie zawsze zostają pogłębione o szerszy kontekst porównawczy lub teoretyczny. Mimo wskazanych uwag artykuł należy ocenić pozytywnie jako wartościowe opracowanie empiryczno-analityczne, które wnosi istotny wkład do badań nad dyskursem politycznoprawnym oraz rolą języka w procesie legislacyjnym.

Opracowanie stanowi cenny element dorobku naukowego w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

B. Dziemidok-Olszewska, M. Michalczuk-Wlizło, *Kobiety a wybory parlamentarne w Polsce w 2023 roku*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych” 2024, nr 1 (16), s. 197-222.

Artykuł podejmuje istotny problem roli kobiet w procesie wyborczym oraz czynników determinujących ich rekordową frekwencję wyborczą. Autorki koncentrują się na analizie uwarunkowań politycznych, społecznych i kampanijnych, które wpłynęły na mobilizację wyborczą kobiet.

Do najważniejszych zalet artykułu należy klarownie sformułowany cel badawczy oraz logiczna struktura wywodu oparta na wyraźnie postawionych hipotezach. Autorki trafnie identyfikują kluczowe czynniki wzrostu frekwencji kobiet, takie jak polityka partii rządzącej, aktywność organizacji pozarządowych oraz znaczenie problematyki praw kobiet w kampanii wyborczej.

Wartościowym elementem pracy jest również wykorzystanie aktualnych danych empirycznych, obejmujących sondaże, raporty i statystyki wyborcze, a także próba uchwycenia zmian zachodzących w zachowaniach politycznych kobiet. Dzięki temu artykuł ma nie tylko walor analityczny, lecz także dokumentacyjny, odnoszący się do bieżących procesów politycznych w Polsce.

Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że opracowanie opiera się głównie na analizie źródeł wtórnych oraz materiałów internetowych, co ogranicza jego walor metodologiczny. Brakuje również pogłębionej refleksji teoretycznej, w szczególności odniesień do teorii partycypacji politycznej, zachowań wyborczych czy koncepcji *gender gap* w polityce. Analiza ma miejscami charakter opisowy, a formułowane wnioski mogłyby zostać szerzej rozwinięte i osadzone w kontekście porównawczym.

Mimo wskazanych ograniczeń artykuł należy ocenić pozytywnie jako rzetelne i aktualne opracowanie empiryczne, które wnosi istotny wkład do badań nad zachowaniami wyborczymi oraz rolą kobiet w życiu politycznym Polski. Opracowanie stanowi wartościowy element dorobku naukowego w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

E. Kuźelewska, M. Michalczuk-Wlizło, D. Kuźelewski, *Consequences of the Constitutional Tribunal's Ruling of October 22, 2020. On the Citizens' Bill on Safe Termination of Pregnancy and Other Reproductive Rights*, "Studies in Logic, Grammar and Rhetoric" 2022, Vol. 67, s. 105-125.

Artykuł podejmuje istotny i aktualny problem skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r. dla systemu ochrony praw człowieka oraz praw reprodukcyjnych kobiet w Polsce. Już we wstępie autorzy jasno określają cel pracy: analizę

tego orzeczenia z perspektywy standardów praw człowieka oraz ocenę działań podejmowanych przez opozycję legislacyjną.

Do najważniejszych atutów artykułu należy jego przejrzysta i logicznie uporządkowana struktura oraz konsekwentne prowadzenie wywodu. Autorzy przedstawiają zarówno kontekst historycznoprawny tzw. kompromisu aborcyjnego, jak i szczegółową analizę samego wyroku oraz jego konsekwencji społecznych i politycznych, takich jak masowe protesty społeczne czy reakcje instytucji międzynarodowych.

Na szczególne uznanie zasługuje szerokie osadzenie problematyki w kontekście międzynarodowym, zwłaszcza poprzez odwołania do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz stanowisk Parlamentu Europejskiego. Artykuł trafnie podkreśla, że ograniczenia dostępu do aborcji mogą prowadzić do naruszenia praw człowieka, w tym prawa do prywatności oraz zakazu niehumanitarnego i poniżającego traktowania.

W warstwie analitycznej autorzy formułują wyraźną i spójną tezę, zgodnie z którą wyrok Trybunału narusza prawa kobiet i prowadzi do ich dyskryminacji. Argumentacja w tym zakresie jest przekonująca, choć momentami przybiera charakter wyrażnie normatywny, co może ograniczać pluralizm interpretacyjny opracowania. Pewnym ograniczeniem artykułu pozostaje również dominacja metody dogmatycznoprawnej oraz oparcie analizy głównie na źródłach prawnych i literaturze przedmiotu, bez szerszego wykorzystania badań empirycznych, np. dotyczących doświadczeń kobiet po wejściu w życie wyroku.

Z perspektywy krytycznej można także zauważyć, że artykuł w niewielkim stopniu prezentuje alternatywne stanowiska doktrynalne oraz argumenty zwolenników orzeczenia Trybunału, co mogłoby zwiększyć równowagę analityczną pracy. Mimo tych uwag przedstawiona analiza pozostaje spójna, dobrze uzasadniona i merytorycznie wartościowa.

Artykuł należy ocenić pozytywnie jako rzetelne, pogłębione i aktualne opracowanie naukowe, wnoszące istotny wkład do debaty nad prawami reprodukcyjnymi oraz standardami ochrony praw człowieka w Polsce. Stanowi on wartościowe źródło zarówno dla badaczy prawa konstytucyjnego i praw człowieka, jak i przedstawicieli nauk o polityce.

M. Michalczuk-Wliziło, *Doctor's Conscience Clause and Pregnancy Termination. The Case of Poland*, "Studies in Logic, Grammar and Rhetoric" 2024, Vol. 69, s. 639–660.

Artykuł podejmuje ważny i aktualny problem kolizji między prawem lekarza do sprzeciwu sumienia a prawem pacjentki do dostępu do legalnych świadczeń zdrowotnych, w szczególności do aborcji. Już na poziomie założeń badawczych autorka trafnie identyfikuje

złożoność normatywną tego zagadnienia oraz potrzebę systemowych rozwiązań wykraczających poza samą regulację prawną. Do głównych zalet artykułu należy klarowna struktura oraz konsekwentne prowadzenie analizy w oparciu o metodę dogmatyczno-prawną. Autorka szczegółowo omawia podstawy prawne klauzuli sumienia, jej zakres oraz ograniczenia wynikające zarówno z prawa krajowego, jak i międzynarodowego. Na uwagę zasługuje również ukazanie praktycznych konsekwencji funkcjonowania tej instytucji w Polsce, zwłaszcza trudności kobiet w dostępie do legalnej aborcji wynikających z nadużywania klauzuli sumienia przez personel medyczny. Cennym elementem opracowania jest także uwzględnienie aktualnych zmian legislacyjnych oraz działań podejmowanych po 2023 r., co zwiększa aktualność i aplikacyjny charakter pracy. W warstwie krytycznej należy jednak wskazać pewne ograniczenia. Artykuł ma wyraźnie normatywny charakter i opowiada się za koniecznością wzmocnienia ochrony praw pacjentek, co - choć merytorycznie uzasadnione - prowadzi do ograniczonego przedstawienia argumentów strony przeciwnej, tj. środowisk akcentujących prymat wolności sumienia lekarzy. Ponadto, podobnie jak w wielu analizach dogmatycznoprawnych, brakuje szerszego wykorzystania danych empirycznych, takich jak badania jakościowe lub ilościowe dotyczące skali stosowania klauzuli sumienia, co mogłoby dodatkowo wzmocnić argumentację. Mimo tych uwag artykuł wyróżnia się wysokim poziomem merytorycznym, aktualnością oraz trafnym osadzeniem problematyki w kontekście standardów praw człowieka. Habilitantka przekonująco wskazuje, że państwo mimo dopuszczenia funkcjonowania klauzuli sumienia, pozostaje zobowiązane do zapewnienia realnego dostępu do legalnych świadczeń zdrowotnych. Artykuł zasługuje zatem na pozytywną ocenę jako wartościowe i pogłębione opracowanie naukowe, wnoszące istotny wkład do debaty nad relacją między wolnością sumienia a prawami pacjenta w systemie ochrony zdrowia.

M. Michalczuk-Wlizło, *Termination of Pregnancy as the Subject of Proceedings against Poland before the European Court of Human Rights*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2023, nr 6, s. 389–402.

Artykuł podejmuje istotny problem funkcjonowania ochrony praw reprodukcyjnych w Polsce w perspektywie orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Celem opracowania było syntetyczne przedstawienie naruszeń Europejskiej Konwencji Praw

Człowieka w sprawach dotyczących przerywania ciąży, co stanowi trafnie dobrany i aktualny problem badawczy. Do najważniejszych atutów artykułu należy jego przejrzysta struktura oraz konsekwentne wykorzystanie analizy orzecznictwa ETPCz jako głównej metody badawczej. Habilitantka w sposób uporządkowany omówiła kluczowe sprawy przeciwko Polsce (m.in. *Tysiąc v. Poland*, *R.R. v. Poland*, *P. and S. v. Poland*), trafnie identyfikując systemowe problemy związane z dostępem do legalnej aborcji, takie jak brak efektywnych procedur odwoławczych czy niewystarczające gwarancje realizacji praw pacjentek. Walorem artykułu jest również podkreślenie znaczenia standardów międzynarodowych oraz wskazanie na nieskuteczność implementacji wyroków ETPCz przez państwo polskie. Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że opracowanie ma wyraźnie normatywny charakter i koncentruje się przede wszystkim na perspektywie ochrony praw kobiet, co skutkuje ograniczonym uwzględnieniem alternatywnych stanowisk obecnych w debacie prawnej i politycznej. Ponadto analiza opiera się głównie na źródłach prawnych i orzecznictwie, bez szerszego wykorzystania danych empirycznych, co ogranicza możliwość pogłębienia praktycznego wymiaru formułowanych wniosków. Mimo wskazanych uwag artykuł stanowi wartościowe i dobrze uargumentowane opracowanie, które w sposób syntetyczny i klarowny prezentuje kluczowe problemy związane z realizacją praw reprodukcyjnych w Polsce w świetle standardów europejskich. Publikację należy ocenić pozytywnie jako rzetelne i merytorycznie istotne opracowanie naukowe, wnoszące ważny wkład do badań nad ochroną praw człowieka oraz funkcjonowaniem mechanizmów międzynarodowej kontroli w obszarze prawa reprodukcyjnego.

M. Michalczuk-Wlizło, *The Embryopathological Conditions of Pregnancy Termination in Poland*, [w:] J. Smolik (red.), *Region in the Development of Society 2023*, Mendel University in Brno, Brno 2023, s. 75-81.

Rozdział podejmuje istotny i kontrowersyjny problem prawnych przesłanek dopuszczalności przerywania ciąży w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. przesłanki embriopatologicznej. Autorka trafnie lokuje analizę w kontekście konfliktu wartości

konstytucyjnych oraz zmian wynikających z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r.

Do głównych zalet opracowania należy klarowne przedstawienie ewolucji regulacji prawnych oraz szczegółowa analiza normatywna przesłanki embriopatologicznej, obejmująca zarówno jej zakres, jak i trudności interpretacyjne wynikające z nieprecyzyjności ustawowych pojęć. Autorka trafnie wskazuje, że używane w ustawie sformułowania mają charakter nieo określony, co w praktyce może prowadzić do arbitralności decyzji lekarskich oraz ograniczeń w dostępie do legalnych świadczeń zdrowotnych.

Wartościowym elementem opracowania jest również uwzględnienie różnych stanowisk doktrynalnych oraz odniesienie do konsekwencji wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w tym jego wpływu na praktykę stosowania prawa oraz sytuację kobiet korzystających z ochrony zdrowia reprodukcyjnego. Dzięki temu analiza zyskuje szerszy kontekst konstytucyjny i społeczny.

Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że rozdział ma wyraźnie normatywny charakter i opowiada się za określoną interpretacją skutków zmian prawnych, co ogranicza pełną neutralność analizy. Ponadto opracowanie opiera się przede wszystkim na analizie dogmatycznoprawnej oraz literaturze przedmiotu, bez wsparcia w postaci danych empirycznych, które mogłyby wzmocnić argumentację dotyczącą praktycznych skutków obowiązujących regulacji. Miejscami wywód przyjmuje również charakter opisowy, a część wniosków mogłaby zostać przedstawiona w bardziej syntetycznej formie.

Mimo wskazanych uwag rozdział należy ocenić pozytywnie jako rzetelne i dobrze uargumentowane opracowanie naukowe, które wnosi istotny wkład do debaty nad prawnymi i konstytucyjnymi aspektami dopuszczalności przerywania ciąży w Polsce oraz nad ochroną praw reprodukcyjnych.

M. Michalczuk-Wlizło, B. Dziemidok-Olszewska, A. Siewierska, *When the State Does Not Want to Listen...Non-governmental organizations in the protection of women's reproductive rights*, [w:] A. Kasińska-Metryka, K. Pałka-Suchojad (red.) *Women in Eastern European Post-Socialist Countries Social, Scientific, and Political Lives*, Routledge, London 2024, s. 71-80.

Rozdział podejmuje istotny problem roli organizacji pozarządowych w ochronie praw reprodukcyjnych kobiet w Polsce. Autorki koncentrują się na analizie sytuacji prawnej i faktycznej po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2020 r., formułując tezę, że organizacje społeczne w znacznym stopniu przejęły funkcje państwa w zakresie realizacji tych praw.

Do głównych atutów opracowania należy klarownie określony cel badawczy oraz trafnie dobrany materiał empiryczny, obejmujący analizę działalności konkretnych organizacji i inicjatyw społecznych, m.in. „Abortion Without Borders”. Autorki przekonująco ukazują skalę oraz różnorodność form wsparcia udzielanego kobietom, wskazując jednocześnie na systemowe ograniczenia w dostępie do legalnej aborcji w Polsce.

Wartościowym elementem pracy jest również osadzenie problematyki w szerszym kontekście międzynarodowym oraz odniesienie do standardów ochrony praw człowieka. Dzięki temu analiza wykracza poza perspektywę krajową i pozwala lepiej uchwycić znaczenie organizacji społeczeństwa obywatelskiego w warunkach ograniczonej efektywności instytucji państwowych.

Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że rozdział ma wyraźnie normatywny charakter i prezentuje stanowisko silnie akcentujące ograniczenia polityki państwa, przy ograniczonym uwzględnieniu alternatywnych perspektyw obecnych w debacie publicznej i prawnej. Metodologia badań, oparta głównie na analizie źródeł internetowych oraz danych zastanych, mogłaby zostać pogłębiona poprzez zastosowanie badań jakościowych, takich jak wywiady czy studia przypadków.

Ponadto niektóre fragmenty mają charakter opisowy, co ogranicza poziom uogólnienia formułowanych wniosków. Mimo wskazanych uwag rozdział należy ocenić pozytywnie jako rzetelne i aktualne opracowanie, które wnosi istotny wkład do badań nad rolą społeczeństwa obywatelskiego oraz mechanizmami ochrony praw reprodukcyjnych w warunkach ograniczeń instytucjonalnych.

M. Michalczuk-Wlizło, *Woman-Voter! No one will give you as much as a politician promises.... The right to abortion as a demand in the 2023 parliamentary election in Poland*
[w:] J. Nesiba, J. Smolik (red.), *Region in the Development of Society 2024*, Mendel
University in Brno, 2025, s. 110-117.

Rozdział podejmuje problem znaczenia praw reprodukcyjnych kobiet w procesie mobilizacji wyborczej podczas wyborów parlamentarnych w Polsce w 2023 r. Autorka trafnie

identyfikuje związek między restrykcyjnym prawem aborcyjnym a wzrostem aktywności politycznej kobiet oraz młodych wyborców.

Do głównych atutów opracowania należy osadzenie analizy w szerokim kontekście społeczno-politycznym, obejmującym zarówno skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2020 r., jak i strategię kampanii wyborczych poszczególnych ugrupowań politycznych. Autorka w sposób przekonujący ukazuje, że kwestie światopoglądowe, w szczególności prawo do aborcji, stały się jednym z kluczowych czynników mobilizacji wyborczej oraz istotnym elementem rywalizacji politycznej.

Wartościowym elementem pracy jest również wykorzystanie danych empirycznych, takich jak dane frekwencyjne i badania opinii publicznej, a także analiza programów wyborczych oraz umowy koalicyjnej. Pozwala to na uchwycenie napięcia między deklaracjami politycznymi a praktyką ich realizacji po wyborach. Opracowanie dobrze oddaje dynamikę zmian zachodzących w zachowaniach wyborczych kobiet oraz rosnące znaczenie kwestii praw reprodukcyjnych w debacie publicznej.

Z perspektywy krytycznej należy jednak zauważyć, że rozdział ma wyraźnie normatywny charakter i momentami przyjmuje ton publicystyczny, zwłaszcza w ocenie działań poszczególnych aktorów politycznych. Analiza, choć bogata empirycznie, mogłaby zostać silniej osadzona w ramach teoretycznych, np. teorii zachowań wyborczych, mobilizacji politycznej czy polityki tożsamości.

Ponadto niektóre wnioski mają charakter uogólniający i mogłyby zostać pogłębione poprzez szersze odniesienia porównawcze, zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i historycznym. Mimo wskazanych uwag rozdział należy ocenić pozytywnie jako aktualne i wartościowe opracowanie, które wnosi istotny wkład do badań nad zachowaniami wyborczymi, rolą kobiet w polityce oraz znaczeniem praw reprodukcyjnych jako czynnika mobilizacji politycznej we współczesnej Polsce.

Przechodząc do podsumowania mocnych i słabych stron przedstawionego do oceny cyklu publikacji, należy przede wszystkim podkreślić jego spójność tematyczną i problemową. Cykl koncentruje się wokół jasno zdefiniowanego obszaru badawczego, obejmującego problematykę prawa do aborcji, praw reprodukcyjnych kobiet oraz ich politycznych i prawnych uwarunkowań w Polsce. Poszczególne teksty wzajemnie się uzupełniają, obejmując różne aspekty analizowanego zagadnienia – legislacyjny, instytucjonalny, dyskursywny oraz społeczny.

Niewątpliwym atutem cyklu jest także aktualność i doniosłość podejmowanej problematyki. Analiza skutków wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 2020 r., mobilizacji społecznej oraz działań legislacyjnych podejmowanych po 2023 r. wpisuje się zarówno

w bieżące debaty naukowe, jak i w istotne spory publiczne dotyczące praw człowieka i polityki społecznej.

Do mocnych stron dorobku należy również bogaty materiał empiryczny. Pani dr Marta Michalczuk-Wlizło wykorzystuje szerokie spektrum źródeł, obejmujących akty prawne, orzecznictwo, dokumenty parlamentarne, dane statystyczne oraz materiały medialne. W wielu pracach widoczna jest rzetelna rekonstrukcja procesów legislacyjnych oraz przebiegu debaty publicznej.

Nie sposób zgodzić się z ewentualnymi zarzutami, jakoby dorobek nie mieścił się w ramach dyscypliny nauk o polityce i administracji. Badania dotyczące praw człowieka z natury mają charakter interdyscyplinarny, a próba ich prowadzenia wyłącznie w ramach jednej perspektywy badawczej prowadziłaby do ograniczenia wartości poznawczej analiz. W tym przypadku interdyscyplinarność stanowi niewątpliwy atut. Cykl łączy perspektywę nauk o polityce, prawa konstytucyjnego oraz praw człowieka, uwzględniając zarówno wymiar normatywny, jak i polityczny oraz społeczny. Na podkreślenie zasługuje także umiejętność identyfikacji mechanizmów politycznych.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowego.

Dorobek naukowy Habilitantki jest obszerny, wielowątkowy i rozwijany w sposób systematyczny. Obejmuje monografie autorskie i współautorskie, artykuły publikowane w renomowanych czasopismach naukowych, rozdziały w publikacjach krajowych i międzynarodowych oraz redakcje naukowe monografii.

Do pozostałych publikacji, poza dziesięcioma pracami tworzącymi omówiony wcześniej jednorodny tematycznie cykl publikacji wydanych po uzyskaniu stopnia doktora, należy zaliczyć istotny pod względem ilościowym i jakościowym dorobek naukowo-badawczy. Obejmuje on dziewięć publikacji książkowych (współautorskich i współredagowanych), czternaście artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych indeksowanych na liście Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz w bazach Scopus i Web of Science, a także dwadzieścia rozdziałów w monografiach zbiorowych, w tym wydanych przez zagraniczne wydawnictwa z II poziomu listy Ministerstwa. Dorobek uzupełniają hasła encyklopedyczne oraz recenzja opublikowana w czasopiśmie naukowym. W całym dorobku dziewięć publikacji indeksowanych jest w bazie Scopus, natomiast dwie w bazie Web of Science.

W dorobku Habilitantki można wyróżnić kilka spójnych obszarów badawczych, obejmujących prawo konstytucyjne i instytucje ochrony praw (zwłaszcza skargę konstytucyjną), systemy polityczne i procesy decyzyjne, prawa człowieka w tym prawa

reprodukcyjne oraz relacje między religią, polityką i prawem. Widoczna jest wyraźna ewolucja zainteresowań badawczych: od problematyki instytucjonalno-prawnej ku analizie zjawisk politycznych i społecznych, co należy ocenić jako przejaw dojrzałego rozwoju naukowego.

Reasumując, przedmiot zainteresowań Habilitantki obejmuje problematykę instytucji systemu politycznego państwa, instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego oraz zagadnienia związane z ochroną praw osób nieheteronormatywnych. Do najważniejszych osiągnięć badawczych Habilitantki należy zaliczyć rozwinięcie badań nad polityzacją prawa jako zjawiskiem systemowym, empiryczne udokumentowanie mechanizmów funkcjonowania polityki reprodukcyjnej w Polsce oraz włączenie problematyki praw reprodukcyjnych do głównego nurtu badań politologicznych.

Aktywność naukowa realizowana w więcej niż jednej uczelni lub instytucji związana była z rozwijaniem współpracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej z polskimi oraz zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Działania te obejmowały realizację staży naukowych, współorganizację i udział w konferencjach naukowych, a także uczestnictwo w projektach badawczych i innych przedsięwzięciach akademickich. Habilitantka ukończyła jeden staż w zagranicznym ośrodku naukowym oraz dwa staże krajowe.

Dorobek Habilitantki wykazuje również cechy umiędzynarodowienia, co należy ocenić pozytywnie. Świadczą o tym publikacje w języku angielskim w czasopiśmie indeksowanych, w tym w bazie Scopus, udział w monografiach wydawanych przez zagraniczne wydawnictwa (m.in. Routledge), współpraca z badaczami zagranicznymi oraz obecność w międzynarodowym obiegu naukowym.

Jednocześnie można wskazać, że poziom umiędzynarodowienia mógłby zostać dodatkowo wzmocniony poprzez większy udział w projektach międzynarodowych, szersze wykorzystanie perspektywy porównawczej oraz rozwój badań realizowanych w ramach międzynarodowych sieci badawczych.

Na podstawie przedstawionej dokumentacji można stwierdzić, że Habilitantka rozwija kompetencje badawcze przede wszystkim poprzez działalność publikacyjną, współpracę naukową oraz aktywny udział w środowisku akademickim. Ewentualne ograniczenia w zakresie długoterminowych staży zagranicznych nie wpływają zasadniczo na ocenę dorobku, choć ich rozwinięcie mogłoby dodatkowo wzmocnić proces umiędzynarodowienia prowadzonych badań.

5. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

Działalność dydaktyczna Habilitantki obejmowała prowadzenie zajęć dla studentów studiów pierwszego i drugiego stopnia na kierunkach takich jak administracja, politologia, bezpieczeństwo narodowe oraz stosunki międzynarodowe. Zajęcia realizowane były w formie wykładów, ćwiczeń i seminariów, a ich tematyka koncentrowała się przede wszystkim wokół zagadnień prawa, administracji, systemów politycznych oraz bezpieczeństwa.

Dorobek dydaktyczny obejmuje również udział w procesie dyplomowania studentów, współpracę przy realizacji projektów unijnych oraz prowadzenie szkoleń, m.in. z zakresu administracji publicznej i dostępu do informacji publicznej. Na podkreślenie zasługuje także fakt, że Habilitantka czterokrotnie pełniła funkcję promotora pomocniczego, co świadczy o jej zaangażowaniu w rozwój młodych badaczy oraz aktywnym uczestnictwie w procesie kształcenia akademickiego.

Aktywność organizacyjna dr Marta Michalczuk-Wlizło obejmuje przede wszystkim współorganizację oraz moderowanie ogólnopolskich i międzynarodowych konferencji naukowych, a także inicjowanie seminariów naukowych i warsztatów eksperckich, m.in. z zakresu bezpieczeństwa energetycznego. Habilitantka angażowała się również w działalność instytucjonalną: była członkinią Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, działała w Radzie Naukowej Instytutu Nauk o Polityce i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz uczestniczyła w zespołach odpowiedzialnych za tworzenie i rozwijanie kierunków studiów.

Pełniła także funkcje administracyjne, m.in. w komisjach rekrutacyjnych oraz jako pełnomocnik dziekana. Dodatkowo kierowała grantem naukowym realizowanym w latach 2024–2025, współpracowała z organizacjami pozarządowymi oraz była współredaktorką czasopisma „Teka” wydawanego przez Polską Akademię Nauk.

Działalność popularyzatorska dr Marty Michalczuk-Wlizło koncentrowała się na upowszechnianiu wiedzy z zakresu wiedzy o społeczeństwie oraz promocji oferty Wydziału Politologii UMCS wśród uczniów szkół średnich. Habilitantka prowadziła zajęcia w ramach inicjatywy „Nocne korki z WOS-u”, przygotowała próbny arkusz maturalny oraz uczestniczyła w Lubelskim Festiwalu Nauki.

Występowała również z wykładami dla młodzieży, m.in. w I Liceum Ogólnokształcącym w Świdniku z okazji Dnia Praw Człowieka. Pozytywny odbiór prowadzonych zajęć skutkowało kolejnymi zaproszeniami do prowadzenia wykładów i warsztatów z zakresu prawa oraz problematyki społeczno-politycznej.

Habilitantka łączyła działalność popularyzatorską z aktywnością organizacyjną, współorganizując inicjatywy skierowane do uczniów szkół średnich, takie jak konkursy debat

oksfordzkich, Debaty Politologiczne czy Konkurs Politologiczny. Pełniła również funkcję jurora w Olimpiadzie Wiedzy o Bezpieczeństwie i Obronności w 2017 r.

6. Konkluzja i wniosek

Dorobek naukowy dr Marty Michalczuk-Wlizło stanowi spójny, konsekwentnie rozwijany i merytorycznie wartościowy wkład w rozwój nauk o polityce i administracji. Centralnym elementem jej osiągnięcia jest cykl publikacji poświęcony problematyce prawa do aborcji oraz praw reprodukcyjnych, analizowany w perspektywie politycznej, prawnej i społecznej. Badania te cechują się aktualnością, wysoką doniosłością społeczną oraz bogatą bazą źródłową, obejmującą akty prawne, orzecznictwo, materiały parlamentarne i dane empiryczne.

Habilitantka wykazuje się umiejętnością łączenia podejścia prawniczego i politologicznego, trafnie identyfikując mechanizmy polityczne wpływające na proces legislacyjny oraz funkcjonowanie polityk publicznych. Jej dorobek cechuje się także widoczną ewolucją – od analiz instytucjonalno-prawnych do bardziej złożonych ujęć polityki publicznej. Jednocześnie wskazać można pewne ograniczenia, takie jak stosunkowo słabsze osadzenie teoretyczne części prac, dominacja podejścia normatywnego czy ograniczona perspektywa porównawcza. Nie wpływają one jednak zasadniczo na wysoką ocenę całości dorobku.

Poza osiągnięciem naukowym, Habilitantka wykazuje się znaczącą aktywnością dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską. Posiada bogate doświadczenie w kształceniu studentów, współorganizacji życia naukowego oraz upowszechnianiu wiedzy, co stanowi istotne uzupełnienie jej profilu akademickiego.

Biorąc pod uwagę powyższe, niżej podpisany wyraża opinię, że doktor Marta Michalczuk-Wlizło spełnia warunki określone w art. 219 ust. 1 ustawy, tzn. posiada stopień doktora, posiada „osiągnięcia naukowe stanowiące znaczący wkład w rozwój określonej dyscypliny” oraz „wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej”. Dlatego wnioskuję o dopuszczenie Pani doktor Martę Michalczuk-Wlizło do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji.

Uniwersytet Rzeszowski

Dziekan

Wydziału Nauk Społecznych

dr hab. Krzysztof Żarna, prof. UR